

лий, сега Желю войвода. Баща му Добри Железчев води потеклото си от стар род, отличаващ се с твърда воля и упоритост.

Желез малко се радва на истинска майчина милувка. Две-годишен той става сирак. Детството му протича тежко и нерадостно в голямото семейство. Особено непоносимо става то при идването на майката мащеха. Невръстен още, Желез става овчарче. Това е за предпочитане пред суровата домашна обстановка.

Вечер овчарите от съседните къшли, събрани край буйно разпаления огън, сред дълбока тишина и откъслечни подрънквания на стадните звънци, подхващат юнашки песни и разкази за легендарните подвизи на стари хайдутини. Тази обстановка действа упително на младия Желез и развихря още повече младежкия му пламък за волност, а наред с това калява у него по-твърд характер. Всецяло пленен от разказите за подвизите на хайдутите, той се вижда в собствените си очи възмъжал, буен и силен, с накипял гняв за отплата.

И започват да достигат слухове до Добри, че осемнадесетгодишният му син Желез участва в нощни нападения, че е във връзка с хайдутите, върлуващи в околността.

Проз пролетта на 1828 г. Желез напуска окончателно стадото и поема пътя на народните закрилници.

Занизват се години на борба с поробителите, на смели подвизи. Броди той в околните гори влизко дванадесет години, отмъщава на чорбаджии и турски бейове за техните грабежи и зверско отношение към негови близки, а след това се прехвърля в Сливенския балкан в дружината на Димитър Каръчлията. Хайдутува чак до Лозенградско и Одрин, Стара Загора и Айтос. При едно сражение с турците между Ямбол и Одрин е тежко ранен в крака. Да следва по-нататък своите другари е невъзможно. Желез се приютява при овчарите в северния склон на Бакаджиците за кратко време. Заподозрян от властта, наново намира своите другари чак в Добруджа. През време на Кримската война (1853—1856 г.) той е в дружината на Пею Буюклията.

Около 1854 г. Желю войвода спасява от турска разправа в Чалъкавашкия (Ришки) проход две млади българки, отвлечани от татари. Тази случка послужва на Ил. Блъсков, който през 1863 г. се е срещнал в Шумен с Желю войвода, да напише повестта си „Изгубена Станка“. В нея той е опи-